

"Nereden gelirse gelsin, ister bize uzak ve karşıt milletlerden gelsin, gerçeğin güzelliğini benimsemekten ve ona sahip olmaktan utanmamalıyız. Çünkü gerçeği arayan için ondan daha değerli bir şey yoktur."

VEI Kindi

26

AMACA ULASHMADAKI YOLUN AMACA KATTIĞI GÜZELLİK

Bilgi insanlık için çok önemli bir olgudur. İnsanoğlu her zaman bir arayış içinde olmuştur. Bu arayışla ilk çağ filozofları doğaya yönelmiş ve sorularının cevaplarını doğada aramıştır. Örneğin Aristoteles, Demokritos, Empedokles gibi birçok düşünür varlığın bilgisine ulaşmak istemiş bu da onların doğaya yönelmelerine neden olmuştur. Bunun sonucunda hepsi farklı ideler ortaya koymuş, kimi bunun atom, kimi hava, kimi ateş, kimisi ise aëron gibi soyut bir şey olduğu sonucuna varmıştır (Ankhe problemi). Burada felsefi bilgilerin kümülatif olarak ilerlediğini söylemek mümkündür. Çünkü bu bilgiler yığılarak ilerlemiş ve günümüze kadar gelmeyi başarmıştır. Ya da Herakleitos'u düşünelim. Herakleitos'a göre her şey değişir. Değişmeyen tek şeyin değişim olduğunu savunan Herakleitos aynı derede iki kez yükanamayacağımızı söylemiştir. Peki her alanda olan bu değişim gerçek için de geçerlidir diyebilir miyiz?

Gerçeğin güzelliğini benimsemeliyiz ve ona sahip olmaktan utanmamalıyız. Peki gerçek bilgi mümkün müdür? Eğer gerçek bilgi mümkünse biz bu gerçek bilgiye nasıl ulaşabiliriz ya da ulaşmamız mümkün müdür? Tarihten günümüze kadar her türlü soruya cevap arandığı gibi bu ve benzeri sorulara da cevaplar aranmış ve birçok farklı doktrin ortaya çıkmıştır. Sofistlerden başlamak gerekirse bunlar gerçek bilginin mümkün olmayacağını, idelerimizin yiz, bilsek de aktaramayız. "Yani burada bismseyeceğimiz bir genel gerçek yoktur, herkesin gerçeği kendinedir. Doxaların bilgisi bizi yanıtır çünkü bana göre soğuk olan sana göre sıcak olabilirken; bana göre güzel olan sana göre çirkin de olabilir. Bu manada Protogoras'ın da dediği gibi "İnsan her şeyin ölçüsüdür." İnsan kendi gerçeğinin ölçüsüdür. Sofistler septiktir. Her seye şüphe ile yaklaşır bu yüzden de bilgiden de şüphe etmişlerdir. Septiklere karşı olarak bir gerçeğin, doğru bilginin var olduğunu düşüncesine sahip olanlar da vardır. Bunlara doğru bilginin kaynağının akıl olduğu düşünen yani rasyonalizmi savunan Descartes, veya doğru bilginin kaynağının deneyimlerimiz olduğunu savunan J. Locke ve ya David Hume örnek gösterilebilir. Descartes'e göre doğru bilgi akıldan gelir ve deneyimlerimizden bağımsız olarak oluşur. Buna a priori denir. J. Locke ise insanı boş bir levhaya benzetmiş, buna tabula rasa demiş, ve bu boş levhayı deneyimlerimiz sonucu doldurabileceğimizi söylemiştir. Empirizmi savunan J. Locke'ye göre bilgi deneyimlerimizle (aposteriori) oluşur. Yani kendi gerçeğimizi kendimiz oluştururuz. Kant ise akıl ve deneyimlerimiz sonucu doğru bilgiye ulaşabileceğimizi öne sürmüştür.

Gerçeği arayan için gerçek çok değerlidir. Fakat bu gerçek nerededir? Eğer metafizik bir boyutta olduğunu düşünürsek biz bu gerçeğe nasıl ulaşabiliriz? Ulaşmamız mümkün müdür? Felsefe sürekli bir arayış, sorgulama içindedir. Sokrates'e göre "Sorgulanmamız yaşam, yaşanmaya değer." Bu yüzden ki Sokrates sürekli düşünmüş, varlıkların arkasındaki gerçeği aramıştır. Gerçeklere de sorgulama yoluyla ulaşabileceğini düşünen Sokrates'e göre sorgulama çok değerli bir yetenektir.

Hegel'e göre "Gerçek olan akılsal, akılsal olan gerçektir." Yani soyut olan düşünme faaliyeti ile biz gerçeğe ulaşabiliriz. Hegel'e göre tez, antitez ve sentez vardır. Burada tez olan mutlak ruh, antiteze yani evrene dönüşür. Antitez de sentezi yani insanı oluşturur. Bu diyalektik süreçte göre gerçek sürekli bir döngü içindedir yani yine Hegel'in dediği gibi "Güneşin altında yeni bir şey yoktur." Bir gerçek vardır ve bu sürekli bir döngü halindedir ve biz bu döngüyü ele alarak gerçeğe ulaşabiliriz.

Pozitivistlere göre doğru bilgi somut olmalıdır. Gözlemlenebilir, deney yapılabilir, doğru olduğu kanıtlanabilir olmalıdır. Yani gerçek olan olgusal durumdur. Pozitivizmi savunan Comte'ye göre somut olanla biz gerçeğe, doğruya ulaşabiliriz. Bu yüzden metafizik alanda olan şeyler hakkında kesin bir yargıya ulaşamayız. Fakat Comte metafiziği reddederken böyle bir gerçeğin de varlığını reddetmiştir, diyebiliriz. Soyut olan gerçeğin var olduğu kanıtlanamadığı gibi yokluğu da kanıtlanamaz bir niteliktedir. Peki biz metafiziği reddedersek o gerçeğin bize yüklemiş olduğu sorumluluktan kurtulabilir miyiz? İndeterminizme göre bu görüşü ele alırsak insan özgürdür ve bu yüzden de sorumludur. Yani o gerçeğin sorumluluğundan kaçamayız. Peki örneğin bu kadar çok seçenek bulunurken gerçekten hangisinin gerçek olduğuna nasıl karar verebiliriz? Burada da El Kındı'nın dediği gibi "İster bize uzak, ister karşıt milletlerden gelsin, gerçeğin güzelliğini benimsemekten ve ona sahip olmaktan utanmamalıyız." Yani gerçeğe tarafsız bir şekilde yaklaşmalıyız. Sahip olunan zıt fikirler gerçeğe ulaşmamız için bize engel olmamalıdır. Çünkü her insandan öğrenebileceğimiz bir şeyler vardır.

İnsan düşünme yetisine sahip, özgür bir birey olarak var olmuştur. Soyut olanı reddeden Comte, Bacon gibi filozoflar düşünmeyi bırakmalıdır o zaman. Her şeye materyalist olarak bakan bu filozoflar için soyut olan düşünmenin de hiçbir değeri olmamalıdır. Ancak yorumlama veya belirli sonuçlara varabilme somut olan veriler kadar soyut olan düşünmeyi de gerektirmez mi? Peki deneysel bilgilerden nasıl bir sonuca varılacak?

Descartes "Düşünüyorum, o halde varım." demiş. Metodük şüphesi ile şüpheyi araç olarak görmüş ve düşünerek bir gerçeğe ulaşmıştır. Soyut ve somut olan aslında beraber vardır ve birbirine indirgenemeyeceği gibi birbirinden bağımsız da düşünülemezler. Yani soyut ve somut olan birlikte bir gerçeği oluşturur. Kant'ın da dediği gibi "Algısız kavramlar boş, kavramsız algılar kördür." Kant'a göre somut olan evren 'soyut' olan aklın kaynağını oluştururken, akıl olmadan da algılarımızı bir bilgiye dönüştüremeyiz. Yani somut ve soyut bizi gerçeğe beraber ulaştırır.

Hepimiz gerçeği az çok arıyoruz fakat acaba bazı sorumluluklardan kaçmak için duruma fatalist (kaderci), ya da determinist (nedensellik) yaklaşıyor olabilir miyiz? Sonuç olarak yaşanan olaylar belirli bir gerçeklik oluşturur ve insan bu gerçekliğin oluşturduğu sorumluluktan kaçmak istiyor olabilir.

Gerçeği arayan için ondan daha değerli bir şey yoktur. Benim gerçeğimi oluşturan neden bunlarken senin gerçeğini oluşturan nedenler farklıdır. Sonuçta eğer gerçek bize açık bir şekilde verilmiş olsaydı hayatın ne anlamı olurdu ki? Hayat sıkkın, tekdüze bir şey olurdu. Amaçsız bir şey de değersiz ve boştur. Amaç gerçeğe ulaşmak olanlar için bu gerçeğe ulaşmak için izlenen yoldan başka daha değerli ne olabilir ki? Ortada bu kadar çok ide varken senin gerçeğinin asıl gerçeklik olduğunu düşünsene.